

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO RINKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-2721 5¹, 25, 35, 58, 61, 78, 82 IR 95 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO BEI PAPILDYMO 59¹, 65¹, 78¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-4840

2020 m. birželio d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2020 m. gegužės 26 d. sprendimo Nr. SV-S-1631 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo Nr. I-2721 5¹, 25, 35, 58, 61, 78, 82 ir 95 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei papildymo 59¹, 65¹, 78¹ straipsniais įstatymo projekto Nr. XIIP-4840 (toliau – Įstatymo projektas) tikslui įteisinti balsavimą internetu kaip vieną iš priemonių saugantis nuo COVID-19 sukeliančio viruso plitimo, leidžiančią sumažinti viruso plitimo grėsmę tiek tarp rinkėjų, tiek tarp rinkimų komisijų narių, tačiau nepritarti Įstatymo projektui dėl šių priežasčių:

1.1. 2020 m. liepos 1 d. įsigalioja Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo Nr. I-2721 papildymo 1¹ straipsniu įstatymas, kuriame įtvirtintas šio įstatymo keitimo ribojimas, kad įstatymas negali būti keičiamas nuo eilinių Seimo rinkimų datos paskelbimo dienos iki rinkimų galutinių rezultatų paskelbimo arba rinkimų rezultatų pripažinimo negaliojančiais dienos, išskyrus atvejus, kai reikia įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą. Respublikos Prezidentui 2020 m. balandžio 9 d. dekretu Nr. 1K-247 „Dėl eilinių Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų“ paskelbus eilinius Lietuvos Respublikos Seimo rinkimus 2020 m. spalio 11 d., politinė kampanija pradėta 2020 m. balandžio 11 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2019 m. vasario 15 d. nutarime yra pažymėjęs, kad Europos komisijos „Demokratija per teisę“ (Venecijos komisijos) 2002 m. spalio 18 ir 19 d. vykusioje 52-ojoje plenarinėje sesijoje priimto Gerosios rinkimų praktikos kodekso nuostatos, jog esminiai rinkimų įstatymų elementai neturėtų būti keičiami likus mažiau nei vieniems metams iki rinkimų, užtikrina teisės aktų stabilumą, kuris pripažįstamas esminiu dalyku garantuojant rinkimų proceso patikimumą. Be to, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) Demokratinų institucijų ir žmogaus teisių biuras, įvertinęs 2016 m. spalio 9 d. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimus, savo misijos ataskaitoje pateikė rekomendaciją Lietuvai, kad, siekiant didesnio skaidrumo ir visuomenės pasitikėjimo rinkimuose naudojamomis informacinių technologijų sistemomis, valdžios institucijos turėtų jas viešai ir visapusiškai išbandyti iki rinkimų bei paskelbti visą susijusią dokumentaciją.

1.2. Balsavimo internetu kaip alternatyvaus balsavimo būdo įgyvendinimas reikalauja papildomų finansinių išteklių, nes siekiant įsteigti balsavimo internetu informacinę sistemą reikalingas finansavimas programinei ir kompiuterinei įrangai sukurti, viešiesiems tarptautiniams pirkimams organizuoti, konsultacijoms su kompetentingais ekspertais rengti, rinkėjams informuoti, taip pat informacinei sistemai eksploatuoti bei prižiūrėti. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodytas apytikris iki 3 mln. eurų valstybės biudžeto lėšų poreikis 2020 m. spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimams, nors, remiantis užsienio šalių praktika, patirtimi ir skaičiavimais, kuriuos atliko Lietuvos Respublikos Vyriausybė, rengdama Lietuvos Respublikos balsavimo internetu pagrindų įstatymo projektą, visų rūšių rinkimams ir referendumui paruoštos balsavimo internetu informacinės sistemos sukūrimas ir įdiegimas galėtų kainuoti apie 2 mln. eurų, įskaitant lėšas bandomajai balsavimo internetu informacinei sistemai įdiegti.

1.3. Balsavimo internetu informacinė sistema yra ypatingos svarbos, todėl ją kuriant turi būti skiriamas papildomas dėmesys jos saugumui, slaptumui ir patikimumui, galimoms grėsmėms, susijusioms su informacinių technologijų naudojimu per balsavimą, įvertinti. Balsavimui internetu įteisinti ir sklandžiam jo veikimui užtikrinti būtinas bendradarbiavimas su kibernetinio saugumo ekspertais atliekant informacinės sistemos bandomuosius pažeidžiamumo nustatymo darbus. Asmens duomenų nutekėjimo rizika yra svarbi šių dienų problema, su kuria tiesiogiai gali susidurti valstybė, organizuodama balsavimą internetu. Rinkėjų duomenimis gali būti pasinaudota, taip bus pažeidžiama jų tiesioginė valia bei iškreipiami visų rinkimų rezultatai. Įvertinus kibernetinių atakų poveikį rinkimų procesams kitose valstybėse, informacinės sistemos įsteigimas galėtų užtrukti nuo 18 iki 24 mėnesių, pradedant skaičiuoti laiką nuo finansavimo gavimo, specifikacijos parengimo, viešųjų pirkimų procedūrų atlikimo, programinės įrangos įdiegimo ir testavimo. Rizikingi, prastai suplanuoti, netinkamai parengti ir neišbandyti technologiniai sprendimai gali tapti priešišku valstybių taikiniu siekiant palaužti visuomenės pasitikėjimą rinkimų organizavimo procesu ir sukelti grėsmę dėl rinkimų skaidrumo. Todėl nesant balsavimo internetu įteisinančio teisinio reglamentavimo bei sukurtos inovatyvios, pažangiais kriptografijos metodais grįstos, saugumą ir patikimumą užtikrinančios balsavimo internetu sistemos, tinkamai pasiruošti balsuoti internetu yra itin sudėtinga, nes finansinės išlaidos gali būti nepagrįstai didelės, o įgyvendinimo laikotarpis nepakankamas tinkamai pasirengti balsavimui, sukurti informacinę sistemą, išmokyti rinkimų komisijų narius ir supažindinti visuomenę su dar vienu balsavimo būdu rinkimuose.

1.4. Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad Lietuvos Respublikoje balsuojančio rinkėjo asmens tapatybė bus identifikuojama naudojantis Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platforma, funkcionuojančia pagal Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymą, o užsienyje balsuojantys rinkėjai savo asmens tapatybę galės patvirtinti nurodydami savo Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybės kortelės arba Lietuvos Respublikos piliečio paso duomenis. Toks užsienyje rinkimuose dalyvaujančių rinkėjų identifikavimo būdas, panaudojant asmens tapatybės kortelės arba piliečio paso duomenis, o ne elektroninius sertifikatus, nėra saugus, todėl Įstatymo projekte turi būti aiškiai įvardytos elektroninės atpažinties priemonės tapatybei

nustatyti, kad ir užsienyje balsuojantys rinkėjai balsavimo internetu informacinėje sistemoje būtų identifikuojami naudojant saugias ir užsienio valstybėse prieinamas asmens identifikavimo priemones, užtikrinant aukštą elektroninės atpažinties schemos saugumo užtikrinimo lygį, kaip tai nustatyta 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje.

1.5. Įstatymo projekte įtvirtinant naują balsavimo būdą neapibrėžiamos balsavimo internetu, elektroninės balsadėžės, elektroninio biuletenio sąvokos, nėra siūloma balsavimo internetu sistemą pritaikyti neįgaliųjų rinkėjų poreikiams bei nenumatomi apribojimai, kurie neleistų pasinaudoti kito asmens atpažinimo elektroninėje erdvėje informacija. Įstatymo projekte nėra nuostatų, reglamentuojančių informacinės sistemos saugos ir veikimo per rinkimus auditą, taip pat nėra siūloma nustatyti balsavimo internetu rinkimų tvarkos pažeidimų, kurie turės įtakos rinkimų rezultatams ir balsavimo internetu pripažinimui negaliojančiu.

2. Lietuvos Respublikos Seime 2018 m. kovo 6 d. yra registruotas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. vasario 28 d. nutarimu Nr. 197 pateiktas Lietuvos Respublikos balsavimo internetu pagrindų įstatymo projektas Nr. XIIP-3879(2), kuriame numatyta kitokia balsavimo internetu įgyvendinimo tvarka, taip pat numatomas ne tik Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo, bet ir visų rinkimus ir referendumus reglamentuojančių įstatymų pakeitimas. Vyriausybės pateiktu įstatymo projektu siūloma aiškiau ir plačiau apibrėžti ne tik pagrindinius balsavimo internetu principus, rinkėjo balso prioriteto, balso patikrinimo ir anuliavimo taisykles, balsavimo paslapties užtikrinimo principus, bet ir rinkėjo tapatybės nustatymo aspektus, informacinės sistemos steigimo pagrindus, jos funkcinius, saugumo ir audito reikalavimus.

3. Siūlome Lietuvos Respublikos Seimui įteisinti balsavimo internetu priemonių įgyvendinimą nuosekliai – pirmiausia išbandyti rinkimuose vienoje vienmandatėje rinkimų apygardoje ar balsuojant užsienyje, pavyzdžiui, Pasaulio lietuvių vienmandatėje rinkimų apygardoje, kurioje galimybė balsuoti tokiu būdu būtų itin aktuali, ir tik išanalizavus rezultatus priimti sprendimą dėl tokio balsavimo būdo taikymo per rinkimus.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras